

Radio L

Liechtensteins officiella röst

D&N Karl-Erik Stridh

Furstedömet Liechtenstein omfattar 160 km² i Alperna mellan Österrike och Schweiz. Här bor drygt 32.000 tysktalande invånare, varav 5.100 i huvudstaden Vaduz. Denna ligger nära Rhens östra strand. Floden utgör gränsen mot Schweiz. Landets lägsta punkt ligger 430 meter över havet. En järnvägsstation som trafikeras av ÖBB finns i grannstaden Schaan. Landet har annars ett väl utbyggt nät av postbussar som anknyter till de schweiziska järnvägsstationerna Sargans och Buchs samt den österrikiska järnvägsstationen Feldkirch. Interrailkort gäller på bussarna.

Liechtenstein omtalas i officiella dokument första gången 1150 och grevskapet Vaduz bildades 1342. Prins Johann Adam Andreas köpte Vaduz 1712 och slog ihop det med sitt grevskap Schellenberg. Dagens land hade skapats.

Det lever på industri, jordbruk, turism, frimärksutgivning och inte minst på banker. Liechtenstein har en ekonomisk union med Schweiz varför resande kan röra sig fritt mellan dessa länder. Däremot finns det tullkontroll mot Österrike och övriga EU. Unionen med Schweiz innebär att schweizerfrank är betalningsmedlet, Schweiz ansvarar för försvaret och att man har en teleunion.

Landet har bara två apotek men i gengäld 15 banker som opererar internationellt. Liksom sin schweiziska kolleger håller hårt på sekretessen. En lagändring gör det nu möjligt att bli medborgare genom att bo 30 år i landet. Vinodlingarna når nästan in i huvudstadens centrum. Slottet på slutningen ovanför har varit bostad för furstefamiljen sedan 1939. Slottet är byggt runt 1300 och har även varit fängelse.

När österrikare hälsar med "servus" säger liechtensteinare käckt "hoi". Nationalrätten är käsknöpfle som består av ost, potatissallad och sallad eller äppelmos. Ett nyöppnat konstmuseum betales kontant av några medborgare! Det har satsat på modern konst men några rum är vikta för delar av furstens många tavlor. Han har en av världens största privatsamlingar av klassiker som Rubens och Rembrandt. Konstintresset har inte alltid varit så stort i landet. När landets enda stora konstnär, Ferdinand Nigg, dog 1949 efterlämnade han en mycket stor samling broderier insamlade från hela världen. De lades i buntar om 100 och erbjöds till bottenpriser. När de inte köptes slängdes de helt enkelt i Rhen!

Tidigare radioanknytning

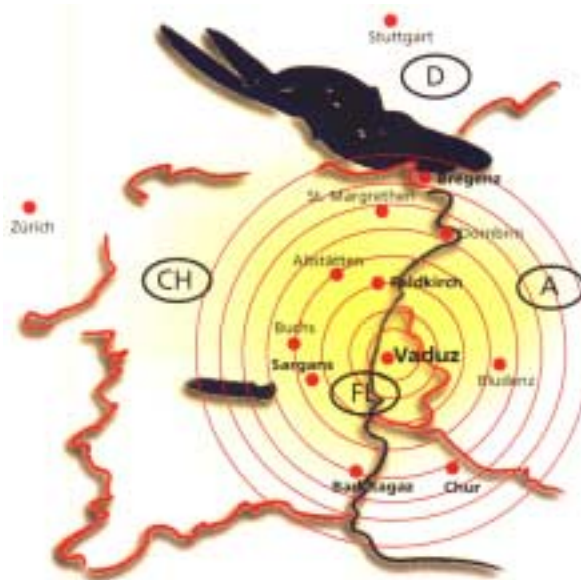
Teleunionen med Schweiz gjorde att landet inte tilldelades någon attraktiv MV-frekvens. Annars fanns det spekulanter på 70-talet som velat skapa en sydtysk motsvarighet till Radio Luxembourgs tyska program. Ett liknande avtal med en större granne hindrade även San Marino att bli en konkurrent till Radio Monte Carlo före FM-revolutionen i Italien.

Efter 1958 blev dock Schweiz och Liechtenstein intressanta i radiokretsar. De flesta off shore-stationer byggdes upp kring tre bolag. Ett företag i flaggstaten ägde sändarfartyget. Ett företag i Schweiz eller Liechtenstein ägde all utrustning ombord och ansvarade för driften. Slutligen bildades ett produktionsbolag i mållandet, vilket svarade för programmen och reklamförsäljning. Därmed hade det skapats förutsättningar för en legal drift. Att sedan pengar kunde hamna i ett lågskatteland var en positiv bieffekt.

Liechtensteins lag innebär att företaget grundas med två inhemska jurister som officiella ägare och som är angivna på företagets brevpapper. Inlåst i ett kassaskåp finns ett kontrakt som förbinder dem att följa grundarnas alla instruktioner. Därmed uppnås både fullständig anonymitet och kontroll av företaget.

The International Broadcasters' Society grundades 1964 och hade högkvarter i Bussum i Nederländerna. Sällskapet hade 2000 medlemmar jorden runt.

Grundaren Tim Tomason hjälpte tjeckiska radiomän fly till nya jobb i väst efter Warszawa-paktens invasion 1968. Hustrun Berthe Beydals redigerade radio- och TV-sidorna i De Telegraaf. 1969 mötte de författaren Paul Harris och beslöt att

**Die Nummer 1
zwischen Bodensee und Walensee**

starta en ny off shore-station med namnet Capital Radio.

En finansiär var Dirke de Groot som var bosatt i Schweiz och som arbetade för ett Liechtenstein-baserat finansföretag kallat Mississippi Trade and Investment Corporation.

Bolaget Kangaroo Pioneering Corporation grundades i Vaduz. Skeppet utrustades med tekniken från Radio 270 som sänt till Yorkshire fram till augusti 1967. Dock satsade man på en ny ringformad antenn som skulle ge många problem. Stationens målsättning var inte i första hand kommersiell utan ideologisk. Man skulle ägna programtid åt att förespråka frihandel, personlig frihet och vara en motvikt till den vänsterpolitik som sköljde över Västeuropa vid den tiden. Våren 1970 meddelade myndigheterna i Liechtenstein, med prins Franz Josef II:s samtycke, till företagets planer att driva en radiostation. Samtidigt registrerade man för första gången ett fartyg i landet! Tyvärr varade sändningarna bara ett halvår innan skeppet drev iland.

Lång väntan på en egen station

Runt Liechtensteins gränser började radiolandskapet ändra sig. 1975 föll det italienska monopolet då Radio Milano International fick rätt i en rättegång att monopolet stred mot grundlagen. Några år senare började företagsamma tyskar, österrikare och schweizare montera upp riktantenner på italienska alptoppar för nå sina egna länder med populära musikprogram. Radio 24 nådde Zürich med en extrem vägg av stackade antenner med en ERP på 1 MW. Radio M1 hade ett lokalt täckningsområde

ända till Nürnberg. Radio Brenner och Radio Eisack var andra kända stationer.

Senare fick Tyskland privata stationer med start 1984 i München. Även Schweiz fick lokalstationer. I Österrike diskuterades privat radio länge innan man kom till skott. Slutligen fick även Liechtenstein en egen station. Radio 1 föddes för sex år sedan. Det är en lokalt inriktad station då den har låg effekt och det inte finns någon marknad för en gränssändare i Bayern. Radio L har därför flera mindre sändare med effekter mellan 200 och 800 Watt på 96,9 och 106,1 MHz. Trots detta har stationen en stolta slogan: Power für 3 Länder.

Sänder från företagshotell

Radio L hittar man i källarvåningen på Dorfstraße 24 i Triesen, fem kilometer från Vaduz. Det är ett före detta väveri som nu fungerar som industrihotell. Utanför står OB-bilen, en Toyota "WUKO-VAN". Lokalerna består av en större redaktion, ett musikarkiv där musiken spelas över till serverns hårddisk, en produktionsstudio och livestudion.

Vid mitt besök hade man betydande problem. Servern hade havererat så musiken fick tillfälligt spelas från CD-spelare. Haveriet påverkade även nyhetsredaktionen. Alla datorer var försedda med varningsskylt att de inte fick användas. Produktionsstudion kunde användas till redigering då man minidisk för nyhetsinslag. Här står även en Studer rullbandspelare.

Enligt stationens information till annonsörer är lyssnarpotentialen 250.000 personer i Liechtenstein och angränsande områden i Schweiz och Österrike. Radio L är marknadsledare i det egna landet och har en stark ställning i regionen. Det är emotionell radio med huvudsaklig målgrupp åldrarna 29 – 49 år. Formatet är närmast European Hit Radio. Stationen har få oldies men en hel del låtar från 80- och 90-talen. Programmen sänds på tyska och den lokala dialekten allmannisch.

Reklamtaxan är enkel då den bara har tre steg. De bästa tiderna är tidig morgon, middag och sen eftermiddag. Därefter följer övrig tid på dagen och kvällen medan natten naturligt nog värderas minst. Nationell taxa har stegen CHF 11, 8 och 6 plus mervärdesskatt.

Lokaltaxan har stegen CHF 10, 8 och 6 plus mervärdesskatt. Prisen gäller per sekund och kräver spot på minst 15 sekunder, undantaget påminnelser. Från 200 sekunder fås 2 % rabatt som stiger till 20 %

vid 7.000 sekunder. Agenter får 10 % provision. Även sponsring är möjlig.

I februari 1999 hade stationen 50 % av lyssnarna i Liechtenstein, Radio Ri hade 6 %, DRS-1 15 % och den österrikiska regionalstationen Radio Vorarlberg 8 %.

Ny teknik

Från starten den 15 augusti 1995 var först en etableringsfas där ett överlevnadsduglig struktur kunde byggas, och ett utbud som övertygade både med underhållning och information.

Annonsmarknaden skulle bearbetas för att ett nytt medium skulle accepteras. Ny teknik har totalt ändrat hur program produceras. Nu sker det mesta digitalt. Musik och inslag redigeras på en dator och lämnas färdigt till sändningsstudion. Detta har ställt stora krav på journalisterna. Stationen har använt denna teknik sen hösten 1999. Gamla media som radio blir även leverantörer av innehåll i nya tekniker. Således kan man önska låtar per SMS. En annan användning är en trendbarometer som är kopplad till SMS och Internet. Radio L har cirka 30 medarbetare som arbetar med programmen, reklam och marknadsföring. De två senare verksamheterna var spridda på två orter men har nu samlats i Triesen.

Nytt avtal

Radio L och myndigheterna har enats om att stationen ska spela en central roll vid katastrofer i framtiden. Radiostationen förbinder sig att vara informativare och kan i krislägen ha direktkontakt med landets krisledning. Stationen ska kunna ge information dygnet runt om det behövs. Samtidigt ska stationen kunna kräva en vettig räckvidd och att landet behandlas som en likvärdig partner i frekvensförhandlingar med Schweiz. Det gäller även utbyggnaden av digitala frekvenser. Avtalet innebär att Radio L numera betecknas som Landessender. Stationschefen Benno Heer är nöjd.

Publikmätning med klocka

I slutet av förra året började stationen använda Radiocontrol. Detta är en ny elektronisk mätutrustning för att utröna lyssnarvanorna. Stationen har nu cirka 60.000 lyssnare, varav 34.000 finns i Schweiz.

Det schweiziska marknadsinstitutet IHA-GfM skickar broschyrer till tänkbara deltagare i undersökningen. De informeras om mätningen och de speciella armbandsuren. Deltagarna ska bära klockan i sju dagar. Under den tiden registrerar klockan alla radiosignaler och lagrar exakta data om lyssnarvanor. Tekniken ska användas i alla nya publikmätningar. Hittills har den bara använts i Schweiz varför siffrorna är ofullständiga. Under våren räknar Radio L ha avslutat sin första undersökning i furstendömet.

Stationen har även hemsida på <http://www.radio1.com>

RADIO 1
LIECHTENSTEIN